Z B I O R

Wiadomości Tygodniowych.

w Krakowie

Kwartał drugi Num: 12.

Dnia 18. *Lipca R. P.* 1784.

K O N T Y N U A C Y A

Rzeczy Krytycznych w Europie czyli Pretenſye Domu Auſtryackiego do Hollandyi, Gdańſka, y innych Pańſtw, zakłucenia, &c.

Tureckie zakłocenia lubo co do widoku iawnego zdaią ſię być nieiako zaſpokoione, atoli Woyſka tak Auſtryackie iako y Moſkiewſkie dotąd na Tureckich granicach po więkſzey części ſtoią, y Turcy coraz ſię w woienney ſztuce ćwiczą, garnizony pogranicznych mieyſc, coraz wzmacniaią. Obawiaiąſię oni żeby podobno początku nie wziął ogień wo-

ienny z ſtrony Azyatyckiey, ile że Xiąże Herakliuſz w Georgii przygotowania woienne przeciwko Porcie czyni, iak wiadomo wſzyſtkim Xiąże ten zoſtaie teraz pod obroną y opieką potencyi Roſsyiſkiey. Nie tak dawno dała ſię widzieć dywizya Turecka w pogranicznym Miaſteczku Ormiańſkim *Kers* zwanym y wzmocniła ie.

Xiąże Potemkim wziął podroż ſwoią z Petersburga do *Tauryi*, czyli *Krymu* przeſzłego, iako ſwego nowego Gubernium, gdzie oraz ieſt naywyżſzym Roſkazycielem nad woyſkiem które na granicy Tureckiey zmocnione ieſt.

W Mołdawie niektóre nowe przypadki okazały powagę którą tamteyſzy Konſul Roſsyiſki utrzymuie, y która do dalſzych konſekwencyi może dać okazyą. Dał on protekcyą nieiakiemu człowiekowi, który na ſprzedaż przynioſł tabakę na rynek, lubo tam tabaka do Boiara zarendowana ieſt y nikomu innemu, iak podobnym tylko wprowadzać ią tam y ſprzedawać niewolno ieſt. Przykazał nawet owemu człowiekowi, któremu ſprzedaż zabroniona była otworzyć

ſwoy

fwoy kram czyli budę y iawnie fwoią tabakę fprzedawać.

Fundament owego Rofsyifkiego Konfula, utrzymuiącego prawo zależy na tym, że podług nowo zawartego traktatu handlownego, żadne Monopolia w całym Państwiè Tureckim, wolność Rofsyifkiego handlu nie powinny narufzać; ieft to iednym z owych artykułów, które Porta niezechce dotrzymać, y które prędzey lub poźniey dadzą okazyą woyny.

Już teraz Dwory nawet Francufki y Angielfki domagaią fię u Porty, zupełney wolności żeglugi na czarnym morzu, tak iako ią Auftrya y Mofkwa otrzymały--- odmowił w prawdzie to żądanie Dywan Pofłowi Angielfkiemu, lecz teraz gdy Anglia y Francya z złączonemi siłami tego fię upominaią, nie będzie mogł Dywan temu fię fprzeciwić.

Traktat handlowny który zawarła Hifzpania z Portą zawiera artykuł, którego znaczenie dopiero od innych potencyi, ma być decydowane, to ieft: ftaneła między Hifzpanią y Portą ftypulacya takowa, że żadna z nich, w czafie

wypadnienia woyny nie miała dopuścić, żeby onych z oboyga ſtron okręty, od okrętow innych potencyi, przy brzegach ich napałowano y zaczepiano, y żeby o tym uwiadomić inne potencye w Europie.

Jakoż Hiſzpańſki Miniſter *w Petersburgu* uwiadomił Dwor tamteyſzy o tym, y żądał oświadczenia około tego lecz Graf *Oſterman* Miniſter Państwa, odpowiedział: że Carowa nie mogła ieſzcze około tego dać zupełney rezolucyi, nie porozumiawſzy ſię wprzód z innemi potencyami, które z nią do uzbroioney należą neutralności. Tym czaſem można zapewnić że Roſsya ową między Hiſzpanią y Portą ſtypulacyą nie przyimie w całey iey obſzerności, lecz tyle tylko, żeby nieprzyiacielſkie okręty, nie porywały ſię na ſiebie, ſkoroby były dalekie na wyſtrzelenie armaty od brzegów iedney od drugiey potencyi.

Ieſt ieſzcze wiele innych niewyrobionych negocyacyi y zamysłow Dworow w Europie, iako to Obranie Króla Rzymſkiego w Niemczech, w Oſobie Arcy-Xiążęcia Toſkańſkiego, przy którym niewſzyſtkie ieſzcze głosy Elektorów są iedno-

iednomyślne, tudzież wyznaczenie nowego dziewiątego Elektora Państwa Niemieckiego, o które Landgraf Heſsen-Kaſselſki, y Xiąże Würtemberſki ubiegaią ſię á oſobliwie, zamiana Kraiu, mocą którey Bawarya przyłączona ma być do Auſtryi, á część *Niderlandu* Auſtryackiego, iedna ma ſię dostać Elektorowi Pfalc Bawarſkiemu, á druga Francyi ma być uſtąpiona, te y inne zawady ſprawuią w Niemczech ſamych wielorakie ná dal patrzenia á teraz roboty taiemne.

Tym końcem po wielu Państwach czynić nie przeſtaią przygotowania woienne, iako to w Francyi w Czechach w Węgrzech y w Państwach Pruſkich, magazyny ná nowo opatruią, Fortece zmocniaią y nową ammunicyą powiękſzaią. Byłoby czego winſzować żeby te przygotowania oddaliły woynę, á traktowania pokoy uſkuteczniły.

Dalſza Kontynuacya Genealogii Domu Auſtryackiego, z przypiſkami.

R. 1438. Obrany z Familii Auſtryackiey Ceſarzem Rzymſkim Olbrycht II

II Syn Woyciecha Arcy-Xiążęcia Austryi y Joanny Xiążęcia Bawarskiego Woyciecha Corki, potym wszyscy następuiący Cesarze z Domu Austryackiego byli przez lat 303 do R. 1740 nieprzerwaną Sukcessyą po Olbrychcie który umarł R. 1439.

Fryderyk III Obrany R. 1440 Cesarzem był Synem Ernesta Arcy-Xiążęcia Austryackiego y Cecylii Corki Xiążęcia Mazowieckiego Ziemowita, y Alexandry Siostry rodzoney Władysława Jagiełła Króla Polskiego y Korybuta Xiążęcia panował lat 53 Zonę miał Eleonorę Edwarda Króla Portugalskiego Corkę umarł R. 1493. *Remondus in Geneal: Austr. & Geneal: Dom:* Wiśniowiec. (*a*)

Obrany po nim ná Cesarstwo Maxymilian I Syn iego panował lat 26 umarł 1519. Maxymilian miał Syna iednego Filippa I ten wziawszy za Zonę Joannę Corkę Króla Hiszpańskiego Ferdynanda z nią otrzymał toż Królestwo. Umarł R. 1516 Zostawiwszy dwu Synów Karola y Ferdynanda. (*b*)

Ka-

(a) *Za Fryderyka III Cesarza przyadła klęsk a pod Warną dla Chrześcian*

Karol na Króleſtwo Hiſzpańſkie po Oycu Filippie I naſtąpił, obrany potym Ceſarzem R. 1519. lat maiąc dopiero 19. Panował lat 39. potym uſtąpiwſzy Filippowi Synowi Króleſtwa Hiſzpańſkiego á Ceſarſtwa Ferdynandowi Bratu do Klaſztoru S. Juſta w Hiſzpanii udał ſię, gdzie żywot powtorny w Nabożeńſtwie wſtrzemięzliwosci y umartwieniu różnym wiodł, niemniey ſławny zwycięſtwy iako y tym poſtępkiem odważnym y wzgardą rzeczy ziemſkich. Umarł po ſwey Abdykacyi w lat 2 to ieſt R. 1558.

Ferdynand Syn Filippa I. przedtym Xiążęcia Burgundyi potym Krola Hiſz-

---

pań-

nayokropnieyſza miedzy Władyſławem Krolem Węgierſkim y Amuratem II.

Mężowie nauką ſławni za Fryderyka III żyli. 1. Bartłomiey Platina Piſarz Zycia Papieżow, tudzież o naturach y zdrowiu 2. Julius Cæſar Scaliger Krytyk. 3. Trapezontius.

Rzeczy godnieyſze pamięci pod Fry- Fryderykiem wynaleziony ieſt Druk wielce użyteczny literaturze od Jana Guttemberga Roku 1440.

pańskiego y Joanny Ferdynanda Króla Hiszpańskiego Corki, rodzony zaś brat Karola V. Cesarza po abdykacyi iego nastąpił ná Cesarstwo, panował lat 6. umarł R. 1564 wieku swego 61.

Maxymilian II. Syn Ferdynanda I. y Anny Władysławą Króla Węgierskiego y Czeskiego Corki. Panował lat 12. umarł R. 1576. wieku swego 49.

Rudolf II. Syn Maxymiliana II. y Maryi Karola V. Cesarza Corki. Panował lat 36. umarł 1612. wieku swego 60 wielce się w naukach kochał osobliwie Matematycznych

---

Maciey I. Brat rodzony Rudolfa, Syn Maxymiliana II. y Maryi panował lat 7. umarł bezpotomnie R. 1619. wieku swego 62

Ferdynand II. Syn Karola Arcy-Xiążęcia Austryi y Maryi, Woyciecha Xiążęcia Bawarskiego Corki, panował lat 17. umarł R. 1637. wieku swego 58. wielkich cnot był ten Cesarz z Nabożeństwa ku Nayśw: Pannie często u niego w ręku y w usciech była Koronka albo Ro-

żaniec,

żaniec dla czego heretycy mawiali, że bardziey się go bali Rożańce mowiącego, niż gdyby się im zbroyno ná postrach pokazał.

Ferdynand III. Syn Ferdynanda II. y Maryi Anny Wilhelma Xiążęcia Bawarskiego Corki panował lat 20. umarł R. 1657. wieku swego 49. ku Czci Niepokalanie Poczę: Nayśw: M. P. wspaniały Kolos z iey Statuą w Wiedniu wystawił. Ustąpił był Królestwa Węgierskiego y Czeskiego Ferdynandowi IV. Synowi, lecz ten w młodym wieku lat dopiero maiąc 21. Zycie skończył.

Leopold I. Syn II. Ferdynanda III. y Maryi Anny Filippą III. Króla Hiszpańskiego Corki, panował lat 47 umar R. 1705. wieku swego 65.

Jozef I. Syn Leopolda I. y Eleonory Neuburskiey panował lat 6. niezupełnie, umarł 1711. wieku swego 33.

Karol VI. Syn drugi Leopolda I. y Eleonory Neuburskiey Elektora Palatini Filippa Corki narodził się 1685. d. 1 Octob: Obrany 1711. d. 12. Octob: Koronowany d. 22. Decem: tegoż R. panował lat 30. umarł 1746. d. 20. Octob: Zył lat 56.

Przypiſki do teyże Genealogii Domu Auſtryackiego.

(*b*) Maxymilian w panowaniu okazał ſię na wſzyſtko względność maiącym, używał tego przyſłowia, *trzymay miarę y oglądaj ſie na koniec.* Sprawiedliwość bardzo kochał, mieyſca nawet wyznaczone na ukaranie złych przechodząc zwykł był mawiać witay S. Sprawiedliwości. Tey był pokory, że Bogu ſamemu przyznawał godność swą y berło mowiąc:

Par ego ſum reliquis, niſi quod mihi nomina Magni Cæſaris & Sceptrum contulit ipſe Deus.

Był przytym w wynalazkach woiennych bardzo dowcipny. Mężowie Sławnieysi za niego żyli *Antoni Bonfinius* który piſał hiſtoryą Węgierſką. *Jan Nauclerus* y *Albert Krancyuſz* Hiſtorycy. *Baptiſta Mantuanus* Poeta za Maxymiliana R. 1509 przypadło ſtraſzliwe ziemi trzeſienie w Konſtantynopolu, przez które wieże y Domy ſpuſtoſzone były. Kościoły tylko Chrześcian ocalone zoſtały, ludzi zas zginęło bliſko 13 tyſięcy Turków przez przeciąg tego trzęſienia które trwało dni 40.

Dal-

Dalſza Kontynuacya o pomiarkowaniu w używaniu rzeczy, należąca do Tygod: ná karcie 137.

Conviviorum luxuria & veſtium Ægræ civitatis indicia ſunt. Senec. Epiſt. 114.

Państwo, w którym ſie zbytne uczty y ſtroie nayduią ná śmierć choruie.

Człowiek roſtropny zawſze na dal zaſiąga, nie czyni więcey wydatku nad to, niż może, albo niż powinien. Miarkuie ſię po ſwoim urzędzie y po ſtopniu ſwey godności, którą ma między ludźmi, oddaie tę ſluſzność ſwym krewnym, ſwoim przyiaciołom, ſłowem wſzyſtkim, że ſię niechce pokazywać nad to niż ieſt, y rozumiałby że oſzukiwa świat, gdyby ſię pragnął tym udawać czym nie ieſt.

Do wſpaniałości to Królow y Monarchow należy czynić ſpezy rowne ſwoiemu Doſtoięńſtwu, to ieſt dać poznawać ſwoią potęgę częścią przez wſpaniałość ſwoich gmachow, częścią przez ſwoie liczne woyſka, częścią przez rodowitość Szlachty y Urzędników przywiązanych do ſwoiey oſoby. Nie mogą też być

zby-

zbytnie ſpezy, które więc czyni dla zmocnienia ſwych fortec, dla pokazania ſię ſtraſznym ſwoim nieprzyiaciołom przez gromadne woyſka, dla nadgrody zaſług ſwoich urzędników, dla utrzymania wſzędzie ſprawiedliwości, dla pokazania ſię zarowno choynym tak w pokoiu, iak podczas woyny. Y teć to są ſpezy prawdziwie Krolewſkie y godne być przez tych czynione, którzy ſię urodzili do panowania y do roſkazywania poddanym.

Człowiek prywatny który tylko wydatek czyni na suknie, porządki y ſtoł, pokazuie po ſobie doſyć, że ſię nie daie poznać z dobrey ſtrony. Ow zaś co woli bardziey mieć dobre Xięgi, niż łożko akſamitne y obicię nader koſztowne, urząd znaczny niż piękny Ekwipaż, daleko ma guſt lepſzy, ieden nad fraſzką ſię tylko bawi, drugi pokazuie grontowny rozum, którym ſądzi zdrowo o rzeczach. Wydatki pożyteczne, które czynią honor y ciągną za ſobą ſzczęśliwe ſkutki, zawſze ſię przekładaią nad owe, które ſię tylko w tey chwili czasu podobaią, w którey się czynią i które nie zostawuią, nic więcey w pożytku, tylko żal ſzczegulnie że były czynione. Trzeba ſiać ręką, a nie ſypać worem to ieſt

trze-

trzeba fiać fwoie ziarno, á nie marnie go rofprafzać, czynić kofzt zbytni albo bardzo mały, są te dwie wady niepomiarkowane, których iednako ftrzedz fię potrzeba. To prawda żeśmy bardziey fkłonni do iednego iak do drugiego, atoli zawfze bydź nam pożyteczniey z iednym niżeli z drugim; można zaś przeftać bydź łakomym á uczciwie dawać, kiedy kto iefzcze w tym fię znayduie ftanie, że może to uczynić.

Nie mafz wydatku ktőregoby mniey żałować należało, iako ten który fię czyni przez punt wdzięczności, cokolwiek ieno być może, wfzyftko to mowi za ftroną tego wydatku, Interes tego który go czyni, y Interes owego dla kogo fię czyni, oba są fobie równe w tey mierze, ieden z nich godzien, żeby go dla niego czynić, drugi czuie fię bydź obowiązanym do uczynienienia, á tak go wfzyftko w powadze utwierdza oraz ufprawiedliwia.

Nie mafz żadnego wydatku, którego by czynić z większą nie należało ochotą, iako ten, który fię obraca ná ratunek y wfpomożenie ubogich. Ten wydatek

ieft

ieſt pożyteczny tym dla których ſię czyni, ieſt zaś nierównie pożytecznieyſzy owym którzy go czynią ponieważ ich zyſkiem ſtokrotnym wzbogaca.

Bogaci ſą potrzebni ubogim, ubodzy są także bogatym, y udzielaią ſobie iedni drugim wzaiemną pomoc, choć nie w iednakowych potrzebach, muſzą żyć wſzyſcy ſpołem *ſimul in unum dives & pauper.* Y iedni nie mogą ſię obeyść bez drugich bogaci wſpomagaią ubogich daiąc im iałmużnę, a ubodzy ią odbieraiąc, podaią ſpoſob bogatym czynić dobre uczynki y doſtąpić zbawienia. Którzyż tedy, czy ubodzy czy bogaci daią lub biorą więcey w tey mierze. Znam wielu ludzi którzy koſzta czynią, iednakże ludzi, którzyby ie czynili iak potrzeba y w czaſie w którym należy, nie bardzo znam siła. Nie żal im koſztu, który ſię z okazałością wydaie y honor czyni, lecz inny bardzo uważaią że mowić ſłuſznie można, iż raczey ieſt im wydarty, niż od nich wydany z worka. Ow nie żałuie y dzieśiątku piſtolow obroconych ná chlubę, któremu żal iednego obrocić ná właſną potrzebę.

Czę-

Częstokroć żałuiemy sobie przez oszczędność wiela rzeczy, które daiemy drugim pełnemi rękoma iest to kupować barzo drogo honor, który sobie chcemy uczynić w oczach ludzi y zdać się że postępuiąc takowym sposobem, dobro nam iest dla tych tylko powierzone, którzy maią do czynienia z nami á nie dla nas samych. Byle tylko być w mniemaniu człowiekiem dobrze się maiącym y żyiącym sobie po pańsku, wielu iest co się tym kontentuią y mało oto dbaią żeby żyć w samey rzeczy iak człowiek który sobie nie żałuie wszelkich wygod, á ten iest geniusz wielu ludzi, ale też iest y takich nie mało, którzy wpadaią w przywarę daleko gorszą y sromotnieyszą ponieważ częstokroć szuka się Graffa albo Margrabię Prezydenta albo Konsyliarza w nikczemney osobie, która żałuie sobie wszystkiego y we wszystkim skąpi á znaleść go y poznać nie można.

Nie trzeba być ani skąpym ani rozrzutnym w szafowaniu swoich wydatkow, każdy powinien ie miarkować według swego stanu y według okoliczności swoich potrzeb. Iest to nieuwaga nasza y prożność większy koszt czynić nad zamiar

po-

powinności, ieſt zaś nieumieć żyć zgoła y niemieć krwie dobrey w ſobie, nie czynić go tym ſpoſobem któryby był przyzwoity naſzemu urodzeniu y fortunie którą ſię podobało Boſkiey Opatrzności nas obdarzyć. Nie może ſię w uczciwym człowieku mieścić ani ta prożność, ani owa podłość, przeſtrzega on zawſże przyzwoitey w tym miernośći, która go czyni godnym poſzanowania u wſzyſtkich ludzi, y tym go pokazuie czym ieſt.

Człowiek rozſądny y Cnotliwy nie gani lekkomyślnie obyczaiow białogłowſkich y nigdy źle o nich nie mowi.

Przymiot ieſt rzadki między ludźmi, nie wſzyſtkim wierzyć powieściom, które rozſiewaią o białychgłowach, y nigdy o nich nie mowić coby było z krzywdą ich honoru. Z iednego bowiem do drugiego krótki przechod, ponieważ to ieſt prawie niepodobna żeby ſię utrzymać nie mowić o tym czemu ſię wierzy y o czym ſię myśli.

Reſzta na potym.